

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК. СИЛУЕТ МІСТА, ЙОГО СМИСЛОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ В МИНУЛОМУ І СЬОГОДНІ

© Лукомська З.В., 2011

На прикладі Івано-Франківська розкрито питання збереження історичного силуету забудови центральної частини міста.

Ключові слова: історичний силует, центральна частина.

In the article on the example of Ivano-Francivsk the question of preserving of history silhouette of building of central part of city is exposed.

Keywords: historykal silhouette, central part.

Постановка проблеми

Перше враження про місто створює його силует, панорама, його абрис. Мандрівник, який вперше наближається до невідомого об'єкта, складає своє найперше враження з загального образу міста, який постає перед ним, а вже пізніше корегує його, вникаючи в деталі. Отже, панорама вулиці, проспекту, площі чи міста загалом відіграє важливу роль у сприйнятті людиною навколишнього та несе найперше смислове навантаження, завдяки якому у нас формується перше враження про місцевість, країну чи регіон, яке є нерідко найважливішим.

Розглядаючи середньовічні картини із зображеннями міст, поселень чи просто вуличок, ми бачимо, що автор намагався зобразити місто у всій його величі, і для цього нерідко митці перебільшували, гіперболізували ті чи інші споруди в місті аби надати йому величнішого, неприступного вигляду.

Що стосується відомих зодчих, будівничих, які зводили міста вони продумували до найменшої деталі не тільки оборонну здатність міста, його функціональне призначення, але й психологічний аспект сприйняття його людиною. І цей психологічний аспект у кожен епоху ніс різне смислове навантаження: страх, велич, захоплення, красу.

Але часи змінюються, і сьогодні набагато менше уваги приділяється цілісному сприйняттю міста, його силуету. І нерідко образ міста, який був створений, виплеканий попередниками, сучасні майстри пеують, руйнують, корегують не на користь силуету міста.

Сьогодні в Україні ми маємо досить мало збережених у належному стані історичних міст. У силуеті міста найважливішу роль відіграє поєднання домінант з рядовою забудовою, а саме гармонійне їх взаєморозташування. У середньовічному чи ренесансовому місті роль домінант відігравали сакральні споруди, ратуші та оборонні споруди.

Рис. 1. Загальний вигляд м. Станіславова кінця XVIII ст.
Картина невідомого художника

а

б

*Рис. 2. Станіславів:
а – вид на міську ратушу (перебудова 1870–1871 р.) з листівки 1900 рр.; б – загальний вигляд м. Станіслава з площі Міцкевича. З листівки 1915 р.*

Рис. 3. Панорама міста Івано-Франківська (первісно Станіславів). 1990 рр.

Рис. 4. Східний бік площі Ринок станом на 2004 р.

Рис. 5. Вид на Вірменський костел (1763 р.)

Рис. 6. Вид на Парахіяльний костел Діви Марії (1672 р.)

*Рис. 7. Вид на міську ратушу (перебудова 1932 р.)
станом на 2004 р.*

Сьогодні з усіх цих об'єктів найкраще збереженими є сакральні споруди, бо від оборонних споруд у багатьох випадках не залишилось і сліду, а ратуші руйнували та перебудовували після кожної війни та кожної зміни влади, тому на перше місце зі збереженістю виходять сакральні споруди, на які час не так згубно вплинув.

Мета статті

Мета статті – на прикладі Івано-Франківська розкрити питання збереження історичного силуету забудови центральної частини міста.

Виклад основного матеріалу

Місто Івано-Франківськ належить до унікальних міст Західної України за своєю первісною планувальною структурою, яка є підосною своєрідної об'ємно-планувальної структури. Проаналізувавши первісну планувальну структуру середмістя, можемо вважати найважливішими аспектами розпланувальної системи міста регулярну забудову середмістя та підпорядкування її оборонній системі. Що стосується об'ємно-просторового вирішення, то квартальна забудова міста відіграла роль фону відносно адміністративних сакральних та оборонних споруд. Отже, силует середмістя у VIII ст. і надалі мав вигляд контрастної і водночас гармонійної композиції, що поєднувала в собі висотні доміанти у вигляді: веж сакральних споруд, ратуші та міських брам і квартальної дво-, триповерхової забудови. Окрім загального силуету міста, важливу роль для створення цікавих видових точок та перспектив у внутріміському просторі відіграє створення відповідних композиційних осей. Ці композиційні осі було закладено при проектуванні міста та позначалися тим, що перспективу багатьох міських центральних вулиць замикають значимі міські споруди. Зокрема – три бічні вулиці, що виходять з ринку, замикаються сакральними спорудами, одна з вулиць впирається в замок, дві інші ведуть до міських брам. Ці споруди проглядалися та проглядаються з Ринку та інших куточків міста, що створює загальний настрій та особливості сприйняття міського простору.

У процесі розвитку міста композиційно-планувальна структура міста зазнала значних змін, впродовж років значних перебудов, реконструкцій зазнали приринкові споруди та сама ратуша. Сьогодні найкраще збережені саме сакральні споруди первісного міста. Тобто саме ці споруди потребують найбільшої уваги до свого технічного стану та найкращої організації сприйняття. Порівнюючи панорамні зображення та сучасні панорамні види, з'ясовуємо, що ідея лінійної квартальної забудови і церковних веж та вежі ратуші безповоротно втрачається внаслідок некоректної забудови середмістя, що триває.

Розглянувши новобудови та споруди, що будуються на території приринкових кварталів, можемо зробити висновок про те, що силуетна лінія приринкової забудови та загальний силует середмістя поступово втрачаються. Чітка парцеляція середмістя у XVII ст. вплинула на фасадні пропорції будинків та їхню об'ємно-планувальну структуру. А саме всі фасади будинків, які виходили на Ринок, були підпорядковані спільним метрично-ритмічним закономірностям. Серед цих принципів однакова кількість вікон, однакова висота першого поверху, відповідні пропорції вікон та дверей, однотипний декор фасаду.

Сьогодні частину забудови площі Ринок можемо вважати автентичною, а саме її сторони. Сторона була вдало відтворена у XX ст. та відповідає класицистичній забудові двох інших сторін площі Ринок. Ці будинки відтворені з врахуванням метричних та ритмічних принципів площі, хоча переважає чотириповерхова забудова кварталу.

Висновки

Провівши натурні обстеження новобудов, можемо зробити висновок про те, що ці споруди збудовані з порушенням усіх перерахованих вище закономірностей. Ці будинки розташовані на місці колишніх будинків, але не відповідають первісній парцеляції, що взаємозв'язане з ритмікою фасадів. Тобто на місці колишніх двох чи трьох будинків сьогодні маємо громіздку споруду, яка вища на два поверхи від сусідніх будинків та не підпорядкована лінії фасадної забудови площі.

Що стосується сприйняття історичного середовища сьогодні, то під час побудови основних видових точок можемо побачити, що новозбудовані споруди перебивають сприйняття Вірменської церкви, колишнього Парафіяльного костелу та ратуші з боку вулиці Галицької. Отже, повністю втрачено первісну ідею поєднання лінійної забудови кварталів як фону та доміант у вигляді сакральних споруд та ратуші.

Крім того, сучасна забудова зовсім на відповідає масштабності площі, фасади якої були перебудовані у період Ренесансу.